

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-106>

УДК 336.2

ЗМІНИ В СТРУКТУРІ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

CHANGES IN THE STRUCTURE OF PERSONAL INCOME TAX DURING THE WAR AND THE POST-WAR PERIOD

Дема Дмитро Іванович

кандидат економічних наук, професор,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3461-9237>

Недільська Лариса Василівна

кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0528-9021>

Куровська Наталія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-6079>

Dema Dmytro, Nedilska Larysa, Kurovska Nataliia
Polissia National University

У статті розкрито значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні дохідної частини бюджетів України та показано структуру його складових. Досліджено вплив оподаткування окремих видів доходів фізичних осіб на структуру податку на доходи фізичних осіб в Державному та місцевих бюджетах. Показано, які зміни відбулися в структурі податку на доходи фізичних осіб внаслідок війни росії проти України. Зокрема, встановлено, що в структурі надходжень до Державного бюджету від оподаткування доходів фізичних осіб під час війни значно зросла частка надходжень від оподаткування грошового забезпечення військовослужбовців та надходжень від військового збору. Рекомендовано в повоєнний період перейти на застосування прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати та нормативно врегулювати оподаткування доходів, які отримують «надомники».

Ключові слова: доходи, податок, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, місцевий бюджет, державний бюджет.

The article shows the evolution of the regulatory framework for personal income taxation in independent Ukraine. Taking into account our own and foreign experience of personal income taxation, today, the object of taxation with this tax is the aggregate income of citizens, and not only their wages. The results of the study confirm that the expansion of the object of taxation by the personal income tax contributed to the increase in the role of the personal income tax in the formation of financial resources of the State and local budgets. Thus, in 2023, income from personal income tax relative to the gross domestic product of Ukraine amounted to 7,59%, against 6,93% in 2019. During the same period, tax revenues from personal income taxation to the Consolidated Budget of Ukraine increased by 80,1%. Also, during this period, personal income tax receipts to the State budget increased by 88,3% compared to 2019, and to local budgets by 74,8%. The share of personal income tax in tax revenues to the State budget in 2023 was 17,19%, against 13,74% in 2019, respectively, in local budgets 66,61% and 61,18%. In 2019, in the structure of the personal income tax of local budgets, 84% was the tax on wages and 7% was the tax on the financial support of military personnel. In 2023, as a result of an increase in the monetary support of military personnel, the share of personal income tax in its total amount increased to 27%. On the other hand, the share of the tax from the payroll tax in 2023 decreased to 64%. In 2020, in the structure of the personal income tax, the wage tax paid to the State budget was 63%, and the military levy, respectively, 20%. In 2023, the composition of the personal income tax was affected

by the war, the result of which is a decrease in the share of tax from payroll taxation to 40% and an increase in the share of tax from taxation of military personnel and military levy, respectively, to 33 and 18%. Based on the results of the study, it is recommended to change the approach to income taxation in the form of wages by introducing a progressive tax scale. Also, an increase in income from personal income taxation can be achieved by maintaining the trend towards the growth of the minimum wage and attracting the so-called "domestics and homemakers" to income taxation.

Keywords: income, tax, personal income tax, military tax, local budget, state budget.

Постановка проблеми. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) є важливим джерелом фінансових ресурсів як місцевих, так і державного бюджетів. Після його запровадження значно зросла його роль як бюджетоутворюючого податку. Розширення об'єкту оподаткування, яким є доходи фізичних осіб не лише від виконання ними трудових відносин, а й доходи від володіння та використання майна, фінансових активів значно змінили структуру складових цього податку та сприяло виведенню з тіні значних розмірів доходів фізичних осіб. Війна з росією також впливає на структуру податкових надходжень від оподаткування доходів фізичних осіб та вимагає посилення контролю за доходами фізичних осіб. Актуальним залишається питання щодо запровадження кількох ставок податку на доходи фізичних осіб, а не існування практично єдиної фіксованої ставки цього податку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оподаткування доходів фізичних осіб постійно є об'єктом наукових досліджень як українських, так і зарубіжних науковців. Механізм адміністрування ПДФО, його фіскальність, стан та напрями його вдосконалення досліджували Бахметова Я. Ю., Боровик П. М., Данилишин В. І., Десятнюк О. М., Кириленко О. П., Лайко П. А., Непочатенко О. О., Синиця С. М., Соколовська А. М., Швабій К. І., Швець Ю. О., Юрчишина Л. В. При розробці пропозицій щодо вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб в Україні багато дослідників вивчали зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб, зокрема, Дутова Н. В., Кацуба К. В., Легкоступ І. І., Мельник І. В., Танклевська Н. С., Шевчук І. В. Особливої уваги потребують подальші дослідження оподаткування доходів фізичних осіб в умовах тривалої війни, яка поглинає значні фінансові ресурси на захист держави та функціонування держави в повоєнний період.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розширення об'єкту та бази оподаткування позитивно впливає на збільшення надходжень від оподаткування доходів фізичних осіб та сприяє виведенню їх

з тіні, що вимагає вивчення змін, що відбуваються в структурі податкових надходжень від оподаткування різних видів доходів фізичних осіб.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення місця та значення ПДФО для формування фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів, розкриття структури податкових надходжень від цього податку та пошук напрямів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оподаткування доходів громадян має далеку історію з використанням різних форм доходів, які підлягали оподаткуванню. В більшості випадків оподаткуванню підлягали особисті доходи громадян, тому тривалий час він мав назву особистий прибутковий податок. В Україні оподаткування доходів громадян було визначено Законом України «Про прибутковий податок з громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства», яким передбачалося оподатковувати доходи громадян за виконання ними трудових обов'язків, дивідендів та отриманих матеріальних благ від підприємств [8]. Декретом КМУ «Про прибутковий податок з громадян» було розширено об'єкт оподаткування. Так, згідно ст. 8 цього Декрету, об'єктом оподаткування є сукупний оподатковуваний дохід до якого включаються доходи «одержані за місцем основної роботи за виконання трудових обов'язків, у тому числі за сумісництвом, за виконання робіт за договорами підряду, доходи у вигляді дивідендів за акціями, доходи одержані внаслідок розподілу прибутку (доходу) підприємств, а також інші доходи, що утворилися в результаті надання за рахунок коштів підприємств своїм працівникам матеріальних і соціальних благ у грошовій і натуральній формі» [9]. На період дії цього нормативного акту, практично існувало два механізми оподаткування доходів фізичних осіб: за основним місцем та не основним місцем отримання доходів. За основним місцем отримання доходів вони оподатковувалися за прогресивною шкалою, а за не основним – за ставкою 20%. В кінці податкового

періоду, у випадку отримання доходів за основним та не основним місцем їх отримання, слід було робити перерахунок, що негативно впливало на адміністрування податку.

У 2003 році Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» було знову змінено нормативну базу щодо оподаткування доходів фізичних осіб, яким було відмінено прогресивну шкалу оподаткування та запроваджено єдину ставку в розмірі 15% на доходи у вигляді заробітної плати та введено в податкове законодавство податкову соціальну пільгу [10].

З прийняттям в грудні 2010 року Податкового кодексу України (ПКУ) оподаткування доходів громадян здійснюється податком на доходи фізичних осіб [11]. При визначенні об'єкта оподаткування цього податку було враховано недоліки попередніх законодавчих актів щодо доходів громадян, які підлягають оподаткування. В результаті розширення об'єкта оподаткування значно зросла роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів бюджетів України (табл. 1, 2).

Дані таблиці показують, що ПДФО займає важливе значення у формуванні фінансових ресурсів держави. Так, в 2023 році надходження від ПДФО відносно ВВП України становили 7,59%, проти 6,93% у 2019 році. За цей же період, податкові надходження від оподаткування доходів фізичних осіб до Зведеного бюджету України зросли на 80,1%, хоча спостерігається їх зменшення у відносних показниках. Слід відміти, що позитивний вплив на збільшення надходжень від ПДФО до бюджетів також має реалізація соціальної політики держави щодо зростання мінімальної заробітної плати, яка в свою чергу сприяє виведенню частини доходів громадян із тіні. Так, мінімальна заробітна плата на кінець

2023 року становила 6700 грн, проти 4173 грн в 2019 році, тобто зросла на 60,5%.

ПДФО згідно ПКУ відноситься до загальнодержавних податків, але у відповідності до Бюджетного кодексу України податкові надходження розподіляються між Державним та місцевими бюджетами у пропорції 40:60% [11].

Покажемо, які відбулися зміни в доходах Державного та місцевих бюджетів і як змінювалися податкові надходження від оподаткування доходів фізичних осіб в період, який охоплює передвоєнні (2019–2021 рр.) та роки війни (2022–2023 рр.).

Дані таблиці показують зростання доходів Державного та місцевих бюджетів за досліджуваний період. Спостерігається значне зростання доходів Державного бюджету в роки війни, що пояснюється наданням фінансової допомоги Україні міжнародними організаціями, фондами та державами на покриття витрат, пов'язаних з війною. Так, доходи Державного бюджету в 2023 році в порівнянні з 2019 роком зросли майже в 2,7 разів. Податкові надходження до Державного та місцевих бюджетів характеризують функціонування країни в цей період та сплату податків їх платниками. Так, податкові надходження до Державного бюджету в 2023 році в порівнянні з 2019 роком зросли на 50,5%, до місцевих бюджетів, відповідно, на 60,6%. Значно вищі темпи зростання мають податкові надходження від оподаткування доходів фізичних осіб. Так, в 2023 році надходження ПДФО до Державного бюджету в порівнянні з 2019 роком зросли на 88,3%, а до місцевих бюджетів, відповідно, на 74,8%, що пояснюється посиленням контролю за працевлаштуванням громадян та збільшенням грошового забезпечення військовослужбовцям під час війни. Результатом цього зростання є збіль-

Таблиця 1

Значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні бюджетів України, 2019–2023 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
ВВП, млрд грн	3974,6	4194,1	5459,6	5191,0	6537,8
Доходи Зведеного бюджету, млрд грн	1289,8	1376,7	1662,2	2196,3	3104,3
ПДФО та ВЗ у доходах Зведеного бюджету, млрд грн*	275,5	295,1	349,8	420,7	496,3
ПДФО та ВЗ відносно ВВП, %	6,93	7,03	6,41	8,10	7,59
Частка ПДФО та ВЗ в доходах Зведеного бюджету, %	21,36	21,43	21,04	19,15	15,99

Джерело: розраховано за даними [4; 6]

*Примітка: військовий збір (ВЗ) розглянуто як різновид ПДФО, оскільки має всі його ознаки

шення частки ПДФО в загальних доходах та податкових надходженнях як до Державного, так і до місцевих бюджетів України. Так, частка ПДФО в податкових надходженнях до Державного бюджету в 2023 році становила 17,19%, проти 13,74% в 2019 році, відповідно, в місцевих бюджетах 66,61% і 61,18%.

Розширення складових сукупного місячного(річного) доходу фізичних осіб, який є об'єктом оподаткування ПДФО впливає на

структуру надходжень від цього податку, яка має відмінність між Державним та місцевими бюджетами, що видно з рис. 1, 2.

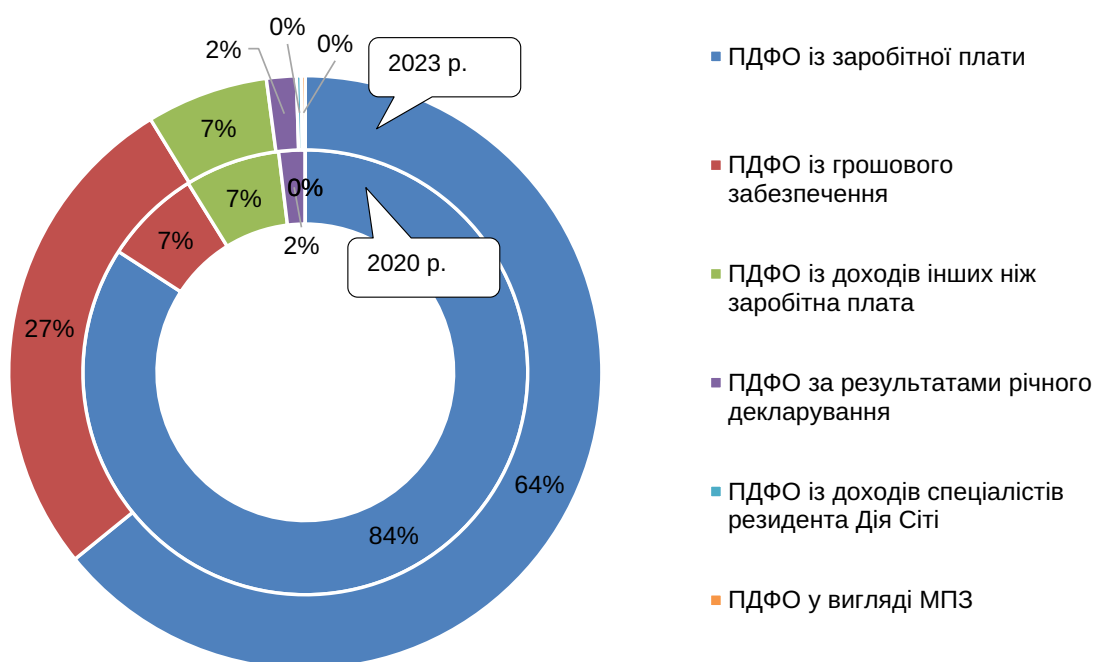
Для дослідження структури ПДФО, який сплачений платниками податку до Державного та місцевих бюджетів ми обрали довоєнний рік (2020р.) та рік війни (2023 р.), оскільки війна значно змінила структуру ПДФО. З рисунка видно, що в 2019 році в структурі ПДФО місцевих бюджетів 84 % складав ПДФО із заро-

Таблиця 2

Динаміка та частка ПДФО в доходах Державного та місцевих бюджетів України, 2019–2023 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Доходи Державного бюджету(ДБ), млрд грн	998,3	1076,0	1296,8	1787,4	2672,0
Податкові надходження до ДБ, млрд грн	799,8	851,1	1107,1	949,7	1203,5
ПДФО і ВЗ в доходах ДБ, млрд грн	109,9	117,3	137,5	148,4	207,0
Частка ПДФО та ВЗ в доходах ДБ, %	11,01	10,90	10,60	8,30	7,74
Частка ПДФО та ВЗ в податкових надходженнях ДБ, %	13,74	13,78	12,42	15,62	17,19
Доходи місцевих бюджетів (МБ), млрд грн	560,5	471,5	580,7	555,1	652,6
Податкові надходження до МБ, млрд грн	270,5	285,6	346,7	393,5	434,5
ПДФО в доходах МБ, млрд грн	165,5	117,8	212,2	272,2	289,4
Частка ПДФО в доходах МБ, %	29,45	37,71	36,54	49,01	44,34
Частка ПДФО в податкових надходженнях МБ, %	61,18	62,25	61,20	69,17	66,61

Джерело: розраховано за даними [4]

Рис. 1. Структура ПДФО зарахованого до місцевих бюджетів від оподаткування доходів громадян, %

Джерело: побудовано за даними [4]

бітної плати та прирівняних до неї виплат, а решту становив ПДФО із грошового забезпечення – 7%, із доходів інших ніж заробітна плата – 7% та 2% ПДФО за результати річного декларування доходів. В 2023 році структура ПДФО зазнала змін в результаті збільшення грошового забезпечення військовослужбовців, що сприяло збільшенню частки ПДФО від його оподаткування до 27%. Натомість, частка ПДФО в 2023 році від оподаткування заробітної плати зменшилася до 64%.

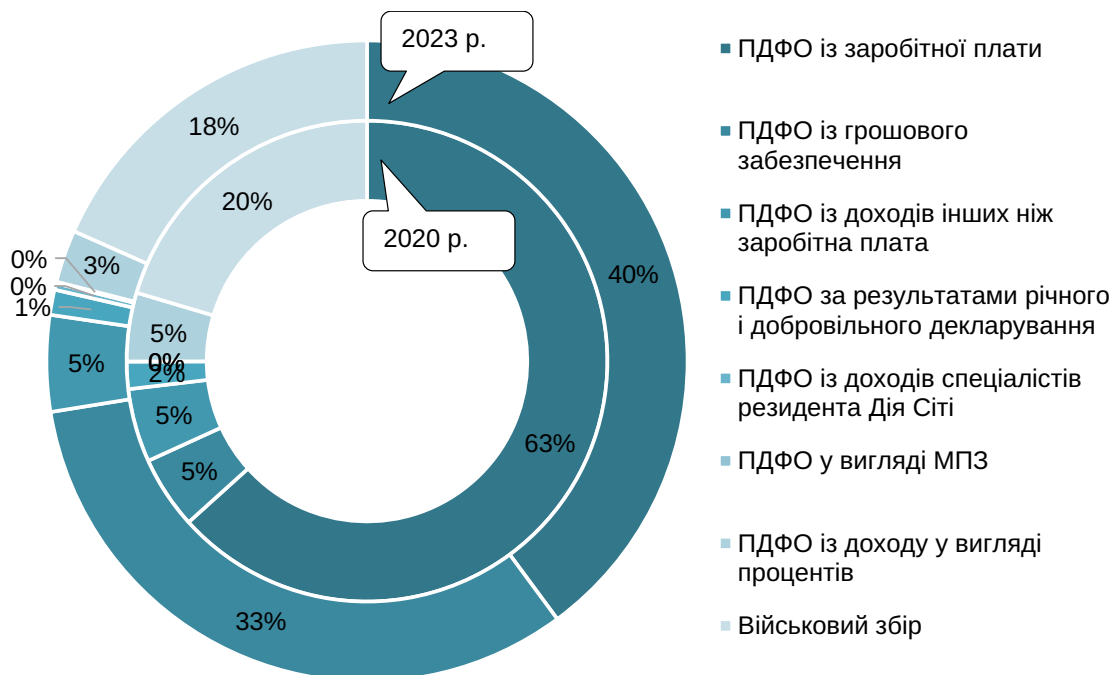
Значно за досліджуваний період змінилася структура ПДФО, що сплачується до Державного бюджету України (рис. 2).

Дані рисунка показують, що структура ПДФО, який зараховується до Державного бюджету згідно Бюджетного кодексу України має ширший перелік доходів ніж до місцевих бюджетів, зокрема, додатково до Державного бюджету зараховується податок від оподаткування фінансових доходів, доходів від добровільного декларування коштів та майна (виведення частини доходів з тіні), мінімального податкового зобов'язання, доходів спеціалістів резидента Дія Сіті та військового збору. В 2020 році основні надходження до Державного бюджету становив ПДФО із заробітної плати та військовий збір, відповідно, 63 і 20%. В 2023 році, на структуру ПДФО вплинула війна, результатом цього є зменшення частки ПДФО від оподаткування заробітної плати до

40% та збільшення частки ПДФО від оподаткування грошового забезпечення військово службовців та військового збору, відповідно, до 33 та 18%. Надходження ПДФО від оподаткування доходів інших ніж заробітна плата за цей період не змінилася, і становила 5%. В 2023 році знизився ПДФО від оподаткування доходів у вигляді процентів до 3%, проти 5% у 2019 році, що пояснюється вилученням з банківської системи частини депозитних коштів та зменшення доходів нарахованих у вигляді дивідендів.

Вище наведене підтверджує важливість ПДФО для формування бюджетів як Державного, так і бюджетів громад. Розширення об'єкта оподаткування за рахунок залучення до оподаткування доходів інших ніж заробітна плата впливає на структуру ПДФО та збільшує надходження від нього.

З іншої сторони, зміни, що відбулися в структурі ПДФО в умовах війни будуть відбуватися і в повоєнний період. По завершенні війни, багато захисників України повернуться до мирної праці, а значить вони будуть отримувати вже заробітну плату, а не грошове забезпечення. Результатом цього буде зменшення надходжень від ПДФО та військового збору і зменшення частки ПДФО з грошового забезпечення в загальній його сумі. Виходячи з цього, слід вести подальший пошук джерел надходження ПДФО.

Рис. 2. Структура ПДФО зарахованого до Державного бюджету від оподаткування доходів громадян, %

Джерело: розраховано за даними [4]

На нашу думку, потребує реформування підхід щодо оподаткування доходів у вигляді заробітної плати, шляхом запровадження прогресивної шкали оподаткування. Таку позицію підтримують багато українських науковців, зокрема Артюх О. В., Матвійчук Ю. Ю. [1], Данилишин В. І., Синиця С. М. [3] та інші дослідники. Більш того, таке реформування оподаткування доходів громадян передбачено Стратегією реформування доходів, де вказується на «відновлення прогресивної шкали ставок з однією або двома значно вищими ставками ПДФО для частини доходу осіб з високими доходами, що перевищують встановлений Законом рівень» [5]. Досвід багатьох зарубіжних країн щодо прогресивного оподаткування доходів громадян вказує на безальтернативність цього напрямку вдосконалення оподаткування таких доходів [7].

Також збільшення надходжень від оподаткування доходів фізичних осіб можна досягнути за рахунок збереження тенденції щодо збільшення мінімальної заробітної плати та залучення до оподаткування доходів так званих «домушників та надомників». Їх доходи формують значний обсяг тіньової економіки

країни, про що свідчить придбання значних обсягів іноземної валюти на валютному ринку України як в довоєнний період, так і під час війни.

В повоєнний період потребуватиме вирішення питання щодо запровадження зарахування ПДФО до місцевих бюджетів за місцем проживання, а не за місцем роботи, як це відбувається в країнах Європейського Союзу.

Висновки. Розширення об'єкта оподаткування ПДФО за рахунок збільшення видів доходів фізичних осіб, збільшення мінімальної заробітної плати та грошового забезпечення військовослужбовців позитивно вплинуло на ріст ПДФО до бюджетів та змінило структуру самого податку. Подальше зростання податкових надходжень від ПДФО можливе за умов запровадження прогресивного оподаткування доходів у вигляді заробітної плати та прирівняних до неї виплат, залучення до оподаткування доходів «надомників», збільшення мінімальної заробітної плати, застосування єдиної ставки податку до фінансових доходів та зарахування податку до бюджетів за місцем проживання (реєстрації), а не за місцем роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артюх О. В., Матвійчук Ю. Ю. Актуальні проблеми оподаткування доходів фізичних осіб: національний та зарубіжний досвід. *Вісник ХНТУ*. 2022. № 3 (82). С. 83–89. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/74/69 (дата звернення: 07.02.2025)
2. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 01.02.2025)
3. Данилишин В. І., Синиця С. М. Напрями реформування податку на доходи фізичних осіб. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/425/411> (дата звернення: 04.01.2025)
4. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 08.02.2025)
5. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (дата звернення: 03.01.2025)
6. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp> (дата звернення: 25.12.2024)
7. Податки у країнах Європи: як формуються та від чого залежать. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/podatku-u-krainakh-eyevropy-yak-formuietsia-ta-vid-choho-zalezhyt> (дата звернення: 20.12.2024)
8. Про прибутковий податок з громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства. Закон України від 5 липня 1991 року № 1306-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-12/ed19921226#Text> (дата звернення: 02.02.2025)
9. Про прибутковий податок з громадян. Декрет КМУ від 26 грудня 1992 року №13-92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-92#Text> (дата звернення: 05.02.2025)
10. Про податок з доходів фізичних осіб. Закон України від 22 травня 2003 року №889-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-15#Text> (дата звернення: 06.01.2025)
11. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.01.2025)
12. Як зміна механізму зарахування ПДФО вплине на бюджети територіальних громад. URL: <https://7eminar.ua/news/3184-yak-zmina-mexanizmu-zaraxuvannya-pdfo-vpline-na-byudzeti-teritorialnix-gromad> (дата звернення: 09.01.2025)

REFERENCES:

1. Artiukh O. V., Matviichuk Yu. Yu. (2022) Aktualni problemy opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osib: natsionalnyi ta zarubizhnyi dosvid [Actual problems of personal income taxation: national and foreign experience]. *Visnyk KhNTU*, № 3 (82), pp. 83–89. Available at: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/74/69 (accessed February 07, 2025)
2. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed February 01, 2025)
3. Danylyshyn V. I., Synytsia S. M. (2021) Napriamy reformuvannia podatku na dokhody fizychnykh osib [Areas of personal income tax reform]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. № 27. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/425/411> (accessed January 04, 2025)
4. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian [Derzhavnyi web-portal biudzhetu dlia hromadian]. Available at: <https://openbudget.gov.ua> (accessed February 08, 2025)
5. Natsionalna stratehiia dokhodiv do 2030 roku [National income strategy until 2030]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (accessed January 03, 2025)
6. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (accessed December 25, 2025)
7. Podatky u krainakh Yevropy: yak formuietsia ta vid choho zalezhat [Taxes in European countries: how they are formed and what they depend on]. Available at: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/podatky-u-krainakh-yevropy-yak-formuietsia-ta-vid-choho-zalezhyt> (accessed December 20, 2025)
8. Pro prybutkovyi podatok z hromadian Ukrainy, inozemnykh hromadian ta osib bez hromadianstva. Zakon Ukrainy vid 5 lypnia 1991 roku № 1306-XII [About income tax on citizens of Ukraine, foreign citizens and stateless persons]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-12/ed19921226#Text> (accessed February 02, 2025)
9. Pro prybutkovyi podatok z hromadian [About income tax on citizens]. Декрет КМУ від 26 грудня 1992 року № 13-92. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-92#Text> (accessed February 05, 2025)
10. Pro podatok z dokhodiv fizychnykh osib. Zakon Ukrainy vid 22 travnia 2003 roku № 889-IU [About personal income tax]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-15#Text> (accessed January 06, 2025)
11. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed January 11, 2025)
12. Як зміна механізму зарахування ПДФО вплине на бюджети територіальних громад. Available at: <https://7eminar.ua/news/3184-yak-zmina-mexanizmu-zaraxuvannya-pdf-o-vpline-na-byudzeti-teritorialnix-gromad> (accessed January 09, 2025)